

STANOWISKO
RADY MIASTA BIAŁYSTOK

z dnia 26 października 2020 r.

W roku 2021 przypada 250. rocznica śmierci Jana Klemensa Branickiego - kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego i pierwszego świeckiego senatora Rzeczypospolitej.

Jan Klemens Branicki przyczynił się do największego rozkwitu Białegostoku; uznawany był i jest powszechnie za patrona naszego miasta. Zawiadywał dobrami białostockimi w latach 1709-1771 i sprawował ważne urzędy państwowe. Jakkolwiek Białystok pełnił rolę ośrodka miejskiego od początku XVII wieku, to jednak dzięki zabiegom Jana Klemensa Branickiego nasze miasto otrzymało przywilej miejski na prawach magdeburskich, nadany przez króla Augusta III Sasa.

Jan Klemens Branicki nadał także ostateczny kształt pałacowi i zespołowi parkowo-ogrodowemu, czyniąc zeń wspaniałą rezydencję magnacką. Już w XVIII wieku zespół pałacowy, dzięki okazałości i urokowi był nazywany „Wersalem Polskim”, „Wersalem Północy” oraz „Wersalem Podlaskim”. Dwór Branickich stał się ważnym ośrodkiem kultury, wokół którego skupiali się wybitni artyści i naukowcy, a w teatrze dworskim gościnnie występowały największe ówczesne gwiazdy operowe. Funkcjonował także balet oraz zwierzyńiec.

Branicki stworzył w mieście centrum zarządzania swoich dóbr. Jeszcze przed powstaniem Szkoły Rycerskiej w Warszawie założył Wojskową Szkołę Budownictwa i Inżynierii, która kształciła oficerów. Umieścił w mieście duży garnizon wojskowy, dzięki któremu rozwinęło się rzemiosło, handel i usługi oraz powstały liczne manufaktury. Po pożarze w 1750 roku miasto zostało przebudowane według nowego planu architektonicznego, opartego na wzorach francuskich i saskich. Hetman Branicki wprowadził wówczas obowiązek obmurowywania fasad drewnianych budynków w rynku i przy głównych ulicach, które nakazał też wysadzić lipami. Z tego okresu pochodzi Ratusz Miejski, klasztor Panien Miłosierdzia połączony ze szpitalem, zbrojownia, probostwo przy kościele parafialnym, przytułek dla ubogich, kamienica narożna przy rynku, pałacyk gościnny, kaplica św. Rocha, kaplica św. Marii Magdaleny i cerkiew św. Mikołaja. Miasto liczyło wówczas ok. 3.5 tys. mieszkańców, otoczone było parkanem z murowanymi słupami, a dostęp do niego regulowało 6 bram.

Okres rządów Jana Klemensa Branickiego należał także do bardzo pomyślnych w historii białostockiej oświaty. W latach 80-tych XVIII wieku wspierana przez niego szkoła parafialna jako jedna z nielicznych na Podlasiu realizowała program Komisji Edukacji Narodowej. Jeszcze w swoim testamencie Jan Klemens Branicki zapisał na cele edukacyjne w mieście kilkadziesiąt tysięcy talarów, olbrzymią jak na tamte czasy sumę pieniędzy.

Za życia Branicki cieszył się wielką popularnością wśród szlachty. Konsekwentnie nosił tradycyjny szlachecki strój, swoim zachowaniem uosabiał sarmackie cnoty. Odegrał pozytywną rolę w dziejach stolicy Podlasia. Biorąc powyższe pod uwagę oraz doceniając znaczenie Jana Klemensa Branickiego w historii naszego miasta i jego rozwoju – Rada Miasta Białystok ogłasza rok dwa tysiące dwudziesty pierwszy ROKIEM JANA KLEMENSA BRANICKIEGO

PRZEWODNICZĄCY RADY

Łukasz Prokorym